

УДК 338.43:330.3

*Марта Дергалюк***PEST – АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО ВПЛИВУ
НА РОЗВИТОК АПК РЕГІОНІВ***Марта Дергалюк***PEST – АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ВНЕШНЕГО ВЛИЯНИЯ
НА РАЗВИТИЕ АПК РЕГИОНОВ***Marta Dergaliuk***PEST – ANALYSIS OF FACTORS OF EXTERNAL INFLUENCE
ON DEVELOPMENT OF AIC REGIONS**

Розглянуто агропромисловий комплекс як системоутворююча підсистема національної економіки, яку необхідно розглядати як складну інтегровану соціально-економічну систему взаємопов'язаних галузей з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарської продукції. Як будь-яка відкрита система, АПК регіонів відчуває на себе вплив зовнішніх факторів, для з'ясування яких запропоновано проведення PEST – аналізу, що включає такі фактори впливу, як: політичні, економічні, соціальні та науково-технічні. Проведений PEST – аналіз дав можливість зіставити процеси, які відбуваються в АПК регіонів, з напрямками національних та світових економічних тенденцій розвитку. Встановлено, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технічних факторів не сприяють розвитку АПК регіонів, у тому числі як єдиної, цілісної, збалансованої, інтегрованої системи, що забезпечує населення продовольчими та промисловими товарами тощо, а також гальмують використання потенційних можливостей та таких існуючих переваг, як: родючість ґрунтів, сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне розташування, значні сільськогосподарські угіддя, широкі експортні можливості та вимагають розроблення заходів організаційно-економічного механізму щодо їх елімінації.

Ключові слова: PEST – аналіз; АПК регіонів; фактори зовнішнього впливу; розвиток.

Табл.: 1. Бібл.: 11.

Рассмотрен агропромышленный комплекс как системообразующая подсистема национальной экономики, которую необходимо рассматривать как сложную интегрированную социально-экономическую систему взаимосвязанных отраслей в контексте производства, распределения, обмена и потребления сельскохозяйственной продукции. Как любая открытая система, АПК регионов испытывает на себе влияние внешних факторов, для выяснения которых предложено проведение PEST – анализа, включая такие факторы влияния, как: политические, экономические, социальные и научно-технические. Проведенный PEST – анализ позволил сопоставить процессы, которые происходят в АПК регионов, с направлениями национальных и мировых экономических тенденций развития. Установлено, что существующие угрозы по политическим, экономическим, социальным и научно-техническим факторам не способствуют развитию АПК регионов, в том числе как единой, целостной, сбалансированной, интегрированной системы, обеспечивающей население продовольственными и промышленными товарами и т.п. А также тормозят использование потенциальных возможностей и таких существующих преимуществ, как: плодородие почв, благоприятные климатические условия, выгодное географическое положение, значительные сельскохозяйственные угодья, широкие экспортные возможности и требуют разработки мероприятий организационно-экономического механизма по их элиминации.

Ключевые слова: PEST – анализ; АПК регионов; факторы внешнего воздействия; развитие.

Табл.: 1. Библ.: 11.

The article considers the agro-industrial complex as a system-forming subsystem of the national economy, which should be considered as a complex integrated socio-economic system of interconnected industries on the production, distribution, exchange and consumption of agricultural products. As any open system, the agroindustrial complex of the regions feels the influence of external factors, for the purpose of determining which PEST - analysis is proposed, that includes such factors of influence as: political, economic, social and scientific and technical. Conducted PEST - analysis made it possible to compare the processes occurring in agricultural regions, areas of national and global economic trends. It has been established that existing threats to political, economic, social and scientific and technical factors do not contribute to the development of agro-industrial complexes of the regions, including as a single, integrated, balanced, integrated system providing food and industrial goods to the population. It also inhibits the use of potential opportunities and existing benefits such as: soil fertility, favorable climatic conditions, favorable geographic location, large agricultural land, wide export opportunities and require the development of measures for the organizational and economic mechanism for their elimination.

Keywords: PEST – analysis; AIC of regions; the impact factors of development.

Tabl.: 1. Bibl.: 11.

JELClassification: Q00

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс – системоутворююча підсистема національної економіки, яку необхідно розглядати як складну інтегровану соціально-економічну систему взаємопов'язаних галузей з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарської продукції. Як будь-яка відкрита система

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

АПК регіонів відчуває на себе вплив зовнішніх факторів. До таких факторів зовнішнього впливу на АПК регіонів можна віднести: зміни законодавчо-нормативного поля, політичну ситуацію у країні, інструменти макроекономічного регулювання (фіскальну, монетарну, кредитну, зовнішньоекономічну та інші види макроекономічної політики), соціальну відповідальність бізнесу, взаємодію із державними та регіональними органами влади, корупцію тощо. При цьому АПК регіонів є підсистемою вищого порядку національної економіки, регіонального комплексу тощо.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Розвиток АПК регіонів досліджено в працях багатьох учених-економістів та практиків. Значний внесок у вирішення цієї проблеми зробили: В. Г. Андрійчук, В. М. Бондаренко, Я. К. Білоусько, П. І. Гайдуцький, М. В. Газуда, В. П. Галушко, М. В. Гладій, Ж. В. Дерій, М. Я. Дем'яненко, О. А. Єрмоленко, М. М. Ільчук, М. Ф. Крапивко, В. О. Козловський, М. А. Лендел, Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, П. Т. Саблук, В. П. Ситник, Г. М. Підлісецький, В. В. Россоха, О. Ю. Чубукова, В. П. Яковенко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак необхідно зазначити, що незважаючи на велику кількість наукових досліджень, які підкреслюють актуальність наукового пошуку щодо шляхів розвитку АПК регіонів, напрями елімінації перешкод розвитку АПК регіонів вимагають подальших розробок. Цьому також сприяє проведення PEST – аналізу факторів зовнішнього впливу на розвиток АПК регіонів.

Мета статті. Метою статті є проведення PEST – аналізу факторів зовнішнього впливу на розвиток АПК регіонів. Для досягнення поставленої мети необхідно з'ясувати можливості та загрози розвитку АПК регіонів щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технологічних факторів впливу тенденцій національного та світового розвитку.

Виклад основного матеріалу. Проведення PEST – аналізу дає можливість зіставити процеси, які відбуваються в регіонах, з напрямками національних та світових тенденцій розвитку, врахувати їх позитивний та негативний вплив на розвиток АПК регіонів. PEST – аналіз включає такі фактори впливу, як політичні, економічні, соціальні та науково-технічні. Результати проведеного PEST – аналізу факторів зовнішнього впливу на розвиток АПК регіонів представлено у таблиці.

Проведений PEST – аналіз факторів зовнішнього впливу на розвиток АПК регіонів засвідчує, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технічних факторів не сприяють розвитку АПК регіонів, у тому числі як єдиної, цілісної, збалансованої, інтегрованої системи.

Таблиця

PEST – аналіз факторів зовнішнього впливу на розвиток АПК регіонів

Фактори впливу	Можливості	Загрози
1	2	3
Політичні	<ul style="list-style-type: none"> - налагодження політичної стабільності в країні та її регіонах, зміцнення державності, консолідація суспільства, у тому числі на анексірованих територіях та територіях проведення антитерористичної операції; - налагодження співпраці інститутів влади за умов її децентралізації, зростання ролі регіональних органів влади та місцевого самоврядування; - встановлення балансу інтересів всіх регіональних суб'єктів 	<ul style="list-style-type: none"> - політична нестабільність у суспільстві, політична, територіальна та військова конфронтація; - централізація державної влади та міжбюджетних відносин, залежність регіонів від центру, у тому числі фінансова; корупція державних, регіональних та місцевих органів влади; - перерозподіл сфер впливу та влади; - нестабільність законодавчої бази; - незадовільний рівень розвитку правової та судової влади

Продовження табл.

1	2	3
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> - процеси інтеграції в світову та європейську економічну системи; - розширення зовнішньоторговельних зв'язків та вихід на нові ринки збуту продукції АПК України; - сприятлива ситуація на світовому ринку для вітчизняних сільськогосподарських виробників; - розвиток міжнародних прикордонних зв'язків; - заміщення імпортової продукції аналогами вітчизняного виробництва; - зростання сукупного попиту на вітчизняну продукцію АПК регіонів за рахунок зростання доходів населення; - підвищення конкурентоспроможності продукції та економіки загалом за рахунок інноваційної спрямованості виробництва; - залучення інвестицій в оновлення капіталу, у тому числі за рахунок державно-приватного партнерства; - розробка та впровадження державних та регіональних програм розвитку АПК регіонів 	<ul style="list-style-type: none"> - менша конкурентоспроможність продукції АПК України відносно сільськогосподарської продукції держав, що надають значну підтримку своїм виробникам; - обмеження з боку СОТ щодо входу на світовий ринок продукції АПК України; - високий рівень тінізації економічних процесів; - висока невизначеність ринкової кон'юнктури економічного середовища; - порушення структурно-виробничих міжрегіональних зв'язків суб'єктів АПК регіонів; - інфляційні процеси, обмеженість бюджетного фінансування розвитку АПК регіонів; - повільне пристосування суб'єктів АПК регіонів до мінливого середовища; - економічна дестабілізація внаслідок зростання вартості енергоресурсів; - низька інвестиційна активність кредитної системи відносно сільськогосподарських підприємств; - відсутність дієвого механізму страхування ризиків сільськогосподарських виробників; - збільшення частки імпорту в споживанні; - відтік капіталу за кордон; - зростання тарифів продукції природних монополій; - недосконала цінова політика на сільськогосподарську продукцію
Соціальні	<ul style="list-style-type: none"> - зростання населення у світі, що породжує попит на продукти харчування; - світові процеси урбанізації, що скорочує частку населення, здатного самостійно забезпечувати себе продуктами харчування; - зростання свідомості населення, розвиток культурно-історичних цінностей та відродження релігійного життя; - підвищення освітнього рівня населення, у тому числі сільських територій, підвищення кваліфікації працівників сільськогосподарських підприємств; - покращення якості надання освітніх, медичних та інших соціальних послуг населенню; - зростання людського потенціалу як чинника економічного і соціального зростання; - інтеграційні процеси кооперації територій 	<ul style="list-style-type: none"> - старіння нації внаслідок скорочення тривалості життя населення та скорочення темпів приросту населення; - зниження соціальної захищеності населення внаслідок комерціалізації установ освіти, охорони здоров'я, культури; - поглиблення соціального та майнового розшарування верст населення; - зниження доходів та життєвого рівня населення; - міграційні процеси пересування населення з інших регіонів та з сільської місцевості в міста; - негативні соціальні процеси в житті суспільства; - зростання потреби у кваліфікованих кадрах; - зменшення рівня продовольчої безпеки через низьку продуктивність сільськогосподарського виробництва
Науково-технологічні	<ul style="list-style-type: none"> - використання переваг інформаційних технологій для розвитку АПК регіонів; - інноваційна спрямованість виробництва галузей АПК регіонів; - підвищення якості виробленої продукції, у тому числі органічної сільськогосподарської продукції за міжнародними стандартами; - оновлення зношених основних засобів; - налагодження взаємодії освітньої, наукової та виробничої сфери; - підвищення науково-технічного та інноваційного потенціалу регіонів 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження питомої ваги у загальному виробництві інноваційної продукції та інноваційно активних підприємств у національній економіці; - відсутність стимулів та недостатність фінансування науково-технічного й інноваційного розвитку економіки; - зниження освітнього та наукового потенціалу; - скорочення працівників освітньої та наукової сфери; - скорочення попиту на науково-технічні та інноваційні вітчизняні розробки; - незадовільний рівень захисту інтелектуальної власності

Джерело: складено та запропоновано автором на основі вивчення [1, с. 222; 2, с. 14; 3, с. 69; 4, с. 60; 5, с. 25; 6, с. 149; 7, с. 5; 8, с. 78; 9, с. 100; 10, с. 115; 11, с. 145].

Оскільки АПК регіонів являє собою складну систему, налагодити взаємодію між усіма його сферами допоможе організаційно-економічний механізм розвитку АПК регіонів та розроблення заходів щодо елімінації перешкод розвитку АПК регіонів.

Висновки і пропозиції. На основі проведеного PEST – аналізу, що дав можливість зіставити процеси, які відбуваються в АПК регіонів з напрямками національних та світових економічних тенденцій розвитку, встановлено, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технічних факторів не сприяють розвитку АПК регіонів, у тому числі як єдиної, цілісної, збалансованої, інтегрованої системи, що забезпечує населення продовольчими та промисловими товарами тощо, а також гальмують використання потенційних можливостей та таких існуючих переваг, як родючість ґрунтів, сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне розташування, значні сільськогосподарські угіддя, широкі експортні можливості та вимагають розроблення заходів організаційно-економічного механізму щодо їх елімінації.

Подальшого дослідження вимагають макроекономічні, екологічні, логістичні, інформаційно-аналітичні та технологічні перешкоди розвитку АПК регіонів та обґрунтування дій організаційно-економічного механізму розвитку АПК регіонів, спрямованих на їх елімінацію.

Список використаних джерел

1. *Антонюк Г. Я.* Проблеми розвитку АПК на сільських територіях Львівщини / Г. Я. Антонюк, Я. Й. Панюра // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – Вип. 6 (104). – С. 220–228.
2. *Воробйов Є. М.* Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та особливості / Є. М. Воробйов, Т. Ю. Гела // Збірник наукових праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Економіка. – 2010. – Вип. 2. – С. 15–20.
3. *Гороховець Ю. А.* Теоретичні основи структурування АПК регіону / Ю. А. Гороховець // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 27. – С. 69–72.
4. *Козловський С. В.* Стійкість розвитку аграрної галузі регіону як чинник економічного зростання України / С. В. Козловський, В. О. Козловський, О. М. Бурлака // Економіка України. – 2014. – № 9(634). – С. 59–73.
5. *Кравець М. А.* АПК України на сучасному етапі розвитку (стан і перспективи) / М. А. Кравець, М. С. Гріходовов, Н. А. Казакова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 13, ч. 1. – С. 22–28.
6. *Марочко С. С.* Розбалансованість розвитку ключових сфер АПК: аналіз тенденцій та наслідків виникнення / С. С. Марочко // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону : мат. ІV Міжнар. наук.-пр. конф. (3-5 вересня 2013 р., м. Суми). – Суми : СДУ, 2013. – С. 146–149.
7. *Саблук П. Т.* Состояние и перспективы развития агропромышленного комплекса Украины / П. Т. Саблук // Экономика Украины. – 2008. – № 12. – С. 4–8.
8. *Семенов В. Ф.* Міжрегіональні диспропорції та регіональне зростання : монографія / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк, В. Д. Олійник ; за ред. В. Ф. Семенова. – Одеса : Атлант, 2011. – 150 с.
9. *Стоволос Н. Б.* Модель формування загальнодержавної системи виробництва органічної продукції / Н. Б. Стоволос // Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 4 (70). – С. 98–102.
10. *Халатур С. М.* Механізм адаптації агропромислового комплексу України в умовах глобальної продовольчої проблеми / С. М. Халатур // Вісник Дніпропетровського аграрно-економічного університету. – 2015. – № 1 (55). – С. 114–116.
11. *Шульський М. Г.* Сучасний стан сільського господарства в Україні / М. Г. Шульський, Г. І. Бодак // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького. – 2011. – Том 13. – № 2 (48), ч. 3. – С. 145–148.

References

1. Antoniuk, H.Ya., Paniura, Ya.I. (2013). Problemy rozvytku APK na silskykh terytoriakh Lvivshyny [Problems of development of agroindustrial complex in rural areas of Lviv region]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, issue 6 (104), pp. 220–228 (in Ukrainian).
2. Vorobiov, Ye.M., Hela, T.Yu. (2010). Ahropromyslovyi kompleks Ukrainy: suchasnyi stan ta osoblyvosti [Agro-industrial complex of Ukraine: current state and features]. *Zbirnyk naukovykh prats KhNPU im. H. S. Skovorody. «Economika» – Collection of scientific works of KhNPU them. G.S. Skovoroda. Economics*, issue 2, pp. 15–20 (in Ukrainian).
3. Horokhovets, Yu.A. (2014). Teoretychni osnovy strukturuvannya APK rehionu [Theoretical basis structuring of aic region]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriiia «Economika» – Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University, series “Economics”* (eds. I. D. Pasichnyk, O. I. Demianchuk), issue 27, pp. 69–72 (in Ukrainian).
4. Kozlovskiy, S.V., Kozlovskiy, V.O., Burlaka O. M. (2014). Stiikist rozvytku ahrarnoi haluzi rehionu iak chynnyk ekonomichnoho zrostannia Ukrainy [Sustainability of the agrarian sector of the region as a factor of economic growth in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 9(634), pp. 59–73 (in Ukrainian).
5. Kravets, M.A., Hrikhovodov, M.S., Kazakova, N.A. (2015). APK Ukrainy na suchasnomu etapi rozvytku (stan i perspektyvy) [Current development of ukraine’s agriculture sector (state and prospects)]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Herald of Kherson State University*, issue 13, part 1, pp. 22–28 (in Ukrainian).
6. Marochko, S.S. (2013). Rozbalansovanist rozvytku kliuchovykh sfer APK: analiz tendentsii ta naslidkiv vynyknennia [Unbalanced development of key areas of the agroindustrial complex: analysis of the trends and consequences of the occurrence]. *Mizhnarodna stratehiia ekonomichnoho rozvytku rehionu: mat. IV Mizhnar. nauk.-pr. konf. – International Strategy for the Economic Development of the Region: Mat. IV International Sci. Conf.* (September 3-5, 2013, Sumy). Sumy: SDU, pp. 146–149 (in Ukrainian).
7. Sabluk, P.T. (2008). Sostoianie i perspektivy razvitiia agropromyshlennogo kompleksa Ukrainy [The state and prospects of the development of the agro-industrial complex of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 12, pp. 4–8 (in Ukrainian).
8. Semenov, V.F. (ed.), Mykhailiuk, O.L., Oliinyk, V.D. (2011). *Mizhrehionalni dysproportsii ta rehionalne zrostannia [Interregional disproportions and regional growth]*. Odesa: Atlant (in Russian).
9. Stovolos, N.B. (2014). Model formuvannya zahalnoderzhavnoi systemy vyrobnytstva orhanichnoi produktsii [Model of forming system of organic production]. *Visnyk ZhDTU. Seriiia : Ekonomichni nauky – The journal of zhytomyr state technological university. Series: economics*, no. 4 (70), pp. 98–102 (in Ukrainian).
10. Khalatur, S.M. (2015). Mekhanizm adaptatsii ahropromyslovoho kompleksu Ukrainy v umovakh hlobalnoi prodovolchoi problemy [Mechanism of adaptation of agroindustrial complex of Ukraine in the conditions of global food problem]. *Visnyk Dnipropetrovskoho ahrarno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Dnipropetrovsk Agrarian and Economic University*, no. 1 (55), pp. 114–116 (in Ukrainian).
11. Shulskiy, M.H., Bodak, H.I. (2011). Suchasnyj stan silskoho hospodarstva v Ukraini [The current state of agriculture in Ukraine]. *Naukovyj visnyk LNUVMBT imeni S. Z. Gzhytskoho – Scientific Herald of the LNUWMBT named after S.Z.Gzhytsky*, vol. 13, no. 2 (48), part 3, pp. 145–148.

Дергалюк Марта Олексіївна – аспірантка кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Перемоги, 37, м. Київ, 030556, Україна).

Дергалюк Марта Алексеевна – аспірантка кафедри економіки и підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (просп. Перемоги, 37, г. Київ, 030556, Україна).

Dergalyuk Marta – PhD student of the Department of Economics and Entrepreneurship, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky" (37 Peremogy Av., 030556 Kyiv, Ukraine).

E-mail: Marta17.06@ukr.net